

РАСТАДЗИНАД

№115 (26567)

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартыйы – газета издаётся с 14 марта 1923 года

2026 азы 2 июль – сусæны майы 2 бон, цыппæрæм

Аргъ 10 сомы

www.rastdzinad.ru
vk.com/club217633221
t.me/gazetarastdzinad1923

2 СЪЕЗДАЙ
Уæлахизæн алцыдæр саразын

3 ИСТОРИЙЫ СЫФТÆ
Куыд куыстон Нарты кадджыты нывтыл

4 ЮБИЛЕЙ
Фысджыты цæдисы сæрдары кадæн

Хицауадæй

Фестиваль

Оперативон штабы æмбырд

РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг Сергей МЕНЯЙЛОЙЫ разамындæй ацыд Уæрæсейы Федерацийы Президенты Указмæ гæсгæ арæст цардыуаджы æппæт къабæзты æнæкъуылымпы куысты, терроры ныхмæ, инфраструктурон куыстугæтæ, организациæтæ æмæ ахсанадон уагæвæрд зынгирæвæзтыгæй бахъæххæныны мадзæлттыл дзуаппæтгæг республикон Оперативон штабы æмбырд.

Боны фæткы сæйрагдæр фарстатæ уыдысты Цæгат Ирыстоны фæззаты аразгæ дефицит, æнæбындурон бæрзонд æргътæ сæвæрын ма бауадзын хæдтулгæты артагæн. Сфидар кодтой фæстæуæрцы æнæивгæ норматив, стæй уæлрадон æмæ коммуналон службæты моторон артагæй пайда кæныны фæтк. Уымæй уæлдæй, æркакстыты регионы артаг æмæ энергетикæйы объекттæ терроризмæй

бахъæххæныны куысты бæрæггæнæнтæм. Æмбырды архайдтой бардхъæххæнæн, цæстдарæн, дзуаппæтгæн ведомствæты, æххæстгæнæн хицауады оргæнты миновæрттæ æмæ республикæйы районы бынæттон хиуынаффæйады сæрдартæ.

Æмбырд байгомгæнæйæ, Сергей Меньяло фæдбæрæг кодта, ныртæккæ артаджы фарста рæстмæ алыг кæныны тыххæй

æппæт мадзæлттæ дæр арæст кæй цæуы.

– Æнæбындурон стыр барфæст кæй ис заправкæты, уыи аххосæй дзы стыр рад сæвæры, артаджы аргъта фæбæрзонддæр вæйи. Уæ хуыс дарут, цæмæй автозаправкæты станцæты хицæуттæ артаг гыцылдæр уæй кæныны уынаффæ сæхæдæг ма хæссой. Æппæт уынаффæтæ дæр, ахæм æнæмæнгхъæуæгæ уавæр куы сæвæра, уæд хуымаæ уынаффæ кæна æрмæстдæр республикæйы Оперативон штаб. Автозаправкæты хицæуттæ сæхæдæг артаджы æргътыл куы схæцой кæнæ та, гыцылдæр куы уæй кæной, уæд сæ ныхмæ хъæуæг мадзæлттыл конд æрцæудзæн, – загъта Сергей Меньяло.

Æмбырды архайджытæ æркакстыты республикæйы цæрджытæ, куыстугæтæ æмæ, социалон ахадинад кæмæн ис, уыцы организациæтæ æнæкъуылымпытæй артагæй æфсæдынæн уæлæмхасæн мадзæлттæм. Ныхас ма цыди регионы артаг æмæ энергетикæйы комплекс терроризмæ фæзындытæй бахъæххæныны тыххæй æдасдинадæн тæссаг сæвæргæ уавæртæ.

Фарстаты фæдыл докладтæ скодтой: РЦИ-Аланийы Хицауады Сæрдары хæдывæг **Томайты Ирбег**, цæрæнуатон-коммуналон хæдзарад, артаг æмæ энергетикæйы министр **Хъараты Тимур**, монополиты ныхмæ федералон службæйы управленийы разамонæг **Плиты Алан** æмæ иннæтæ.

РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг æмæ Хицауады Сæрдары пресс-службæ

Мысæн бон

Сæ нæмттæ рох нæ уыдзысты

Æрвылаз 1 июлы Уæрæсейы фæбæрæг кæнындæ, 1945 азы фæстæ, хæсангарзимæ Фыдыбæстæ чи хъæххæдта алыхуызон хæстон ныхмæлæуды рæстæг, уыцы ветеранты бон. Афганистан, Сири, Цæцæны хæст æмæ иннæ хæстон операциыты цы хъæбатыр лæштутæ архайдта, уыдонны кадæн Дæуджыхъæуы, Æфсæддон намысы аллеейы 2024 азы æвæрд æрцъд стыр дур. Ацы сæрмагонд бынаты хæстæгдæр рæстæг æвæрд æрцæудзæн цыртдзæвæн контртеррористон операциы архайджытæн.

Знон мысæн бынатмæ æрбамбырд бирæ адæм.

Хъæдгæройнаг **Лолаты Ритæ, Альбинæ** æмæ **Эльвира** ныр 30 азы мысынц сæ иунæг æфсымæры. 1996 азы йе 'фсæддон хæст æххæстгæнæгæйæ, Лолаты Æхсар хъæбатырæй фæмард Цæцæны хæсты. Афицерыл цыд æрмæст 25 азы. Йæхи цард ратгæйæ, бахъæххæдта бирæ æфсæддонты фыдыбылæзæй. Йæ ном хæссы хъæуы уынгтæй иу.

Дæуджыхъæуы 17-æм स्कôлайы ахуырдаутæ сæ ахуырæнæг Зæнджиаты Зæринæимæ 'рбацъдысты мадзæлтæ. Сæ кълас сæрыстырæй хæссы хæстон быцауты ветеран, ацы स्कôлайы рауагдон **Цæ-**

болты Владимир ном. – Æнæмæнг, рæзгæ фæлтæримæ хъæуы патриотон-хæомылæдон куыст кæнын. Хуымаæ сывæллæттæ зонной сæ хъæбатыр æмзæххонты нæмттæ, – загъта Зæринæ.

Николаевскы станицæйæ ссыд **Цæллаты Альбинæ**. Ацы бонмæ йæм ис уæлдæй зæрдæйы ахаст. Фæсарæйнаг æвзæгты ахуыргæнæг кусты бынæттон скôлайы. Йæхи хъæлпæрсæйы райдыдта хъæуæг æмæ вазыгджын куыст. Интернеты тыгъдады ба-

цыд Фыдыбæстæ хъæххæнджыты фондæ.

– Махæй рохуаты не сты нæ хъæбатырты нæмттæ. Арæх нæм скôлайы вæйиы цымыдисаг мадзæлттæ. Ныртæккæ бирæ фæсивæд, уыдонимæ нæ ахуырдаутæй цалдæры ныййарджытæ, архайддон сæрмагонд æфсæддон операциы. Райдыдтон сыл æрмæг æмбырд кæнын, фæстæдæр мæ куыст рапарахат. Бацæттæ кодтам проект «Ирыстон æмæ Хъырымы хъæбатыр-

тæ». Хистæр фæлтæримæ æмбæлгæйæ, хъæуæг информаци æмбырд кæндзыстæм æппæт хæстон быцауты ветеранты тыххæй, – загъта Альбинæ.

Адæм, æнкъардæй лæугæйæ, хуыстой, Фыдыбæстæ хъæххæнæгæйæ чи фæмард, уыдонны биноты æхсæнадон организациы цагатирыстойнаг хайады сæрдар **Татьяна Днепровская**ы раныхасмæ.

Æмбырды архайджыты раз раныхас кодта горæты æфсæддон комиссариаты

минавар **Игорь Нагайцев**.

– Бирæ азтæ рацъд, фæлæ зæрдæйы хъæдгом нæ дзæбæх кæны. Бузыны, чи 'рбацъд, чи нæ рох кæны хъæбатырты нæмттæ, уыдонæн, – загъта Татьяна Днепровская. Хæстæгдæр рæстæг цыртдзæвæн кæм уыдзæн, уыцы бынаты сæвæрдтой бирæ дидинджытæ.

ГУГКАТЫ Жанна, кълас сиса Татьяна ШЕХОДАНОВА

Йæ арæнтæ кæнындæ уæрæхдæр

Дæуджыхъæуы РЦИ-Аланийы Национ музейы раудытты залы (раздæр ацы ран уыд тамакоты фабрик, дардта йæ Евгений Вахтанговы фыл) уыд «Вахтангов. Путь домой», загътæ, Æппæтуæрæссон æртыккæгæм театралон фестиваль саразыны фæдыл пресс-конференци.

Йæ архайджытæ уыдысты: РЦИ-Аланийы культурæйы министр **Гуыдиаты Батрадз**; Цæгат Кавказы федералон зылды ВТБ-банчы разамонæг, Банк ВТБ-йы вице-президент (ацы банк у фестиваль саразджытæй иу) **Александр Дыренко**; Евгений Вахтанговы номыл паддзахадон академион театры директор – Уæрæсейы аивæдты сгъыхт кусæг, Уæрæсейы Хица-

Цæгат Кавказы культурон центр.

Уазджытæ æмæ фестивалы аразджытæн зæрдиæг арфæ ракодтой республикæйы культурæйы министр Гуыдиаты Батрадз æмæ Владимир Уваров. «Фестиваль арæст кæдæй цæуы, уæдæй Дæуджыхъæуы уазджыты нымæц зынгæ фæфылдæр. Алкæйы дæр фæнды, фестиваль уыцы бонты цæуы, раст уыцы бонты Дæуджыхъæу ба-

Дмитрий Трубочкин, **Вадим Верник, Валентина Федорова, Вадим Щербак, Марина Токарева** æмæ, иннæтæ цы цымыдисаг лекцитæ бакæсдзысты, уыдонмæ; кæронбæтæн хайы республикæйы цæрджытæ æмæ уазджытæн фестиваль саразджытæ бацæттæ кодтой диссæджы концерт. Раздæры азтау уы арæст æрцæудзæн Дæуджыхъæуы Сæрибары фæзы. Стæй, раздæрау, фестиваль райдайдзæн, нæ республикæйы сæйраг горæты уæнгæм фестивалы архайджытæ, уазджытæ, æрцæуæг театртæ æмæ йæ цæрджытæ кæй

уады Премийы лауреат **Кирилл Крок**; «Вахтангов. Путь домой»-йы фестивалы директор – Санкт-Петербурджы Хицауады Фæсивæдон премийы лауреат **Алексей Никитин**; Евгений Вахтанговы номыл Академион уырыссаг театры аивадон разамонæг – Уæрæсейы адæмон артист, РЦИ-Аланийы адæмон артист, Хетæгкаты Къостайы номыл Паддзахадон премийы лауреат, Уæрæсейыг национ театралон преми «Золотая маска»-йы лауреат **Владимир Уваров**.

Пресс-конференци амыдта сфæлдыстæдон фарстаты фæдыл Евгений Вахтанговы номыл Паддзахадон академион театры директоры æххуысгæнæг, фестивалы эксперт, профессор, аивадзоннады доктор **Дмитрий Трубочкин**.

Йæ разыхасы куыд загъта, афтæмæй, Вахтангов хæдзар куы байгом æмæ йæ хуыз куы скалдта, стæй, йæ номыл фестиваль Цæгат Ирыстоны арæзын куы райдыдтой, уæдæй фæстæмæ Дæуджыхъæу ссис æппæт

бæрæг кæнын», – загъта министр.

Вахтанговы номыл фестивалы сæйраг темæ баст у, нæ бæстæ ацы аз кæй бæрæг кæны, Уæрæсейы адæмты иудинады уыцы темæимæ, уымæ гæсгæ дзы архайдзысты дзыуæ федералон театры – Федор Волковы номыл театр Ярославлæй, Мæскуыйы фæсивæдон театр æмæ Сергей Образцовы номыл Куклаты паддзахадон академион театр, стæй Адыгейы Республикæйы И.С. Цейы номыл Национ театр Майкôпæй.

Спектакльтæ ацæудзысты Дæуджыхъæуы уырыссаг академион театры, ирон академион театры æмæ Мариинæ театры филиалы сценæтыл.

Программæйы куыд амынд ис, афтæмæй фестиваль арæст у æртæ хайæ: сæйраг программæйæ – фæнæн уыдзæн уæлдæр амынд театрыты спектакльтæ; ахуырадон программæйæ – фестивалы уазджытæ сæ бон байхуысын уыдзæн, аивадзоннады дæснытæ, продюссертæ æмæ режиссертæ **Марина Райкина**,

агуылф кæндзысты æмæ сыл рæсугъд, цымыдис æмæ хъæлдзæгæй кæй ацæудзысты, уымæй.

Æппæтуæрæссон театралон фестиваль «Вахтангов. Путь домой» фыццаг хатт арæст æрцъд 2024 азы Дæуджыхъæуы Евгений Вахтанговы номыл мæскуыйæг театры хъæлпæрисæй, стæй РЦИ-Аланийы Хицауад æмæ комкоммæ республикæйы Сæргълæууæг Сергей Меньялоу æххуысæй. Ацы хатт фестиваль Дæуджыхъæуы – Евгений Вахтанговы райгуырдæн зæххыл ацæудзæн æртыккæг хатт 6 июлæй 12 июлæм.

Фестивалы организатор у автономон æнæкоммерцион куыстат «Евгений Вахтанговы номыл Театрон Æххуыс æмæ йæ райрæзты центр. Техникон æгъдауæй пресс-конференци саразынæн бахуыс кодта акционерон æхсæнад «Ростелеком».

ДЕДЕГКАТЫ Зæлино, кълас сиса Татьяна ШЕХОДАНОВА

Дзырды фарн
Æвзонг ирон литературæйы маесыгыл Коцойы-фырты радзырдтæ зынаргъ дур æрæвæрдтой.
ТЫБЫЛТЫ Алыксандр

Съезддэй

Уæлахизæн алцыдæр саразын

Политикон парти «Иугонд Уæрæсæ»-йы XXIII съезды фыццаг къæпхæны пленарон æмбырды, Мæскуыйы, Падзахадон Думæмæ æвзарæстæгæм хыгъдмæ бахастæуыд 600 кандидаты мыгадджы, уыдонимæ сты сæрмагонд æфсæддон операцийы 76 архайæджы.

Пленарон æмбырды раныхас кодта Уæрæсейы Президент **Владимир Путин**. Куыд загъта, афтæмæй съезд конд æрцыд, бæстæ вазыгджын æмæ хысмæт лыггæнæн рæстæг куы 'взари, уæд. «Еппæт адæм сæрмагонд æфсæддон операцийы архайджытæй сæрыстыр куы у, уæд «Иугонд Уæрæсæ»-йы хæс у Уæлахизæн алцыдæр саразын. Æвзарæн хуындаг æвдисы нæ политикон системæйы фидардинад, бæстæйы раз-

мæуыд, æхсæнадон раздинад æмæ нывылдинады хъæддыхдинад», – загъта Президент. «Æвзарæнты архайджытæ хуыамæ æмхуызонæй сæ зæрдыл дарой падзахад æмæ адæмы раз сæ бæрондинад», – ахæм уыд Владимир Путин нытуан. Политикон партиы сæрдар **Дмитрий Медведев** йæ раныхасы куыд загъта, афтæмæй, Президенты цы хæстæ æвæры, уыдон æвæстиатæй æххæст кæ-

нын хъæуы. «Уыдон сты бæстæйы нывыл рæст, йæ хæдбардинад æмæ æддинад ын фидардæр кæнын, сæрмагонд æфсæддон операции уæлахизмæ фæуын», – фæбæрæг кодта Дмитрий Медведев.

«Иугонд Уæрæсæ»-йы хыгъды разæй сты: Уæрæсейы фæсарæйнаг хуындагты министр **Сергей Лавров**, Мæскуыйы мэр **Сергей Собянин**, Уæрæсейы Хъæбатыр **Евгений Поддубный**, Сывæллæтты барты æххæстбарджын Президенты цур **Мария Львова-Белова**, бæстæйы Æвзонг æфсæды сæйраг штабы хицау **Владислав Головин**. Партиы сæрдары ныхасмæ гæстæг, хыгъды хуыамæ уой, æппæт бæстæ кæй зоны, ахæм адæм.

Дмитрий Медведев ма дзырдта ахсджиагдæр фарстатæ æмæ нысантыл, Адæмон программæйы тыххæй. Цæгат Ирыстонæй партиы съезды уыдысты «Иугонд Уæрæсæ»-йы регионалон хайады нымæрддар **Сергей Меньяло**, рагагъомæ хъæлæс кæныны уæлахиздзаутæ **Таймазты Артур** æмæ **Мæхъыты Зураб**, партиы Уæлдæр советы уагг, Уæрæсейы Хъæбатыр **Абайты Юрий**, партиы регионалон æхсæнадон исæн уаты разамонæг **Тускъаты Таймураз**, съезды делегаттæ **Отарты Георгий**, **Хуысаты Вероника**, **Сергей Шиленко** æмæ иннæтæ.

САНАТЫ Альбинæ

Семинар

Куысты хуыздæр фæлтæрддинад

Республикайы Национ наукон библиотекайы скодтой ахуырадон радон семинар «Разамынд даттыны практика»-йæ. Семинары архайдтой падзахадон æмæ муниципалон службæгæнджытæ, Цæгат Ирыстоны Сæргълæууæг æмæ Хицауады Администрацийы сæргълæууæджы фыццаг хæдывæг **БЯСТЫ Игорь**.

Ацы хатт бæрон адæймагты раз сæ фæлтæрддинад, арахæстдинад æвдыстой Цæгат Ирыстоны Ветеринарийы управленийы кусджытæ. Управленийы разамонæг **Коккоиты Сослан** радзырдта ведомствæйы сæйраг хæстыл, разамынд даттыны хуыздæр дæнцæгты тыххæй.

Семинармæ хъусджытæн сæ ахадгæ куысты тыххæй дзырдта «Владимир»-ы разамонæг **Гуссауы Никчала**. Йæ ныхасмæ гæстæг, фарон хæрзуд адæймагтæ питомникæй райстой 333 куыдзы, ацы азы райдайæнæй та – 126 цæрагъойы.

«Разамынд даттыны практика»-йы проект цард фæдта РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг Сергей Меньялоуæг æххæстæрæсæй. Йæ сæйраг нысан у, республикайы хицаудинады оргæнты фæлтæрддинад рæгъмæ рахæссын. Хуындагмæ æппынæдзæх йæ хъус дары Цæгат Ирыстоны Сæргълæууæг æмæ Хицауады Администрацийы сæргълæууæг **Гобеты Ибрагим**.

РЦИ-Аланийы Сæргълæууæг æмæ Хицауады пресс-службæ

Социалон фондæй

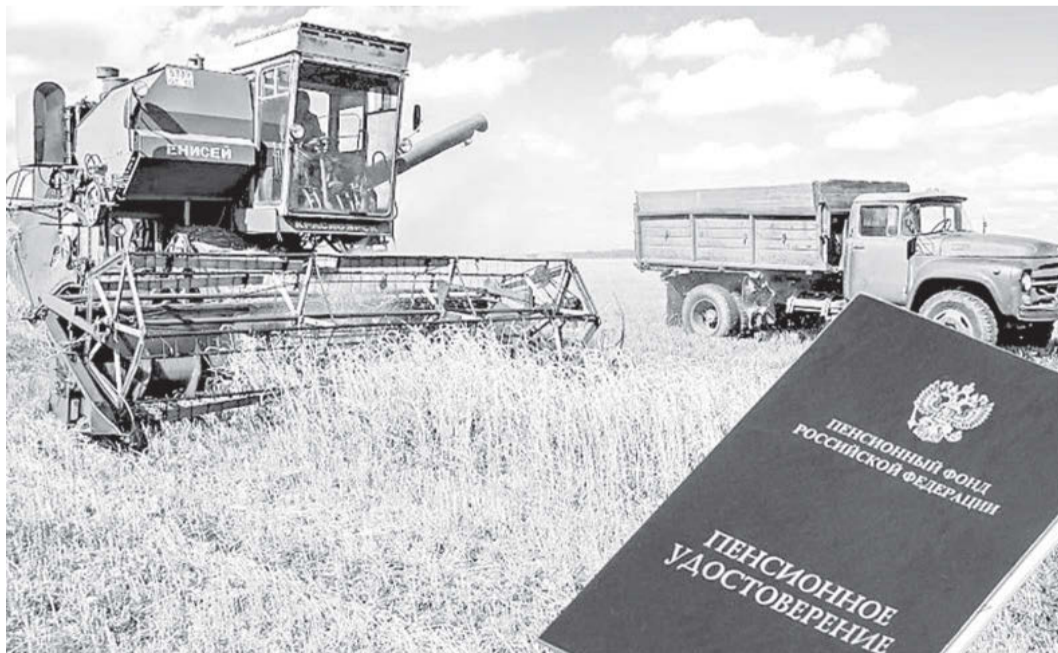
Пенсимæ уæлæфтуан æхца

Бæстæйы Социалон фонды цагатирыстойнаг хайад нæ регионы цагæг мин адæймагæн хъæуон хæдзарды куысты тыххæй фиды пенсимæ уæлæфтуан æхца.

Æппынкъаддæр 30 азы дæргы аграрон къабазы чи бафæллой кодта æмæ пенси сæвæрыны заман хъæуыты чи цард, ахæм нæкусæг пенсиондæттытæн хъæуон хæдзарды дæргъæвæтин куысты тыххæй пенсимæ уæлæфтуан æхца сæвæрыны.

Кар кæнæ сахатдинадмæ гæстæг, фæдзæхстадон пенсимæ фидаргонд фидонæй 25 проценты кæй бæрц у, уыцы æрвиллæйон уæлæфтуан бæрц æрвылæз фылдæр кæныны. Ацы аз 9584 сомы кæй фидаргонд бæрц у, уыцы фæдзæхстадон пенси чы исы, ахæм адæмæн пенсимæ уæлæфтуан æхцайы бæрц у 2396 сомы. Пенсисæг хъæуæй горæтмæ кæд райва, уæд дæр ын æвæрд бафтауинаг æхца бахъæхъæныны.

– Пенсимæ уæлæфтуан æхца сæвæрыны проактивон уагæй, фæдзæхстадон пенсионæн документтæ аразыны заман (уымæ, пенсисæг куы нæ куы, уæлæфтуан æхца йын фидынц æрмæст ахæм заман). Пенсисæг

ногæй кусын кæд райдайы, уæд æххуысы амынд мадзæлттæн рæстæгмæ кæрон сæвæрыны. Пенсисæг куыстай куы ацæуы, уæд пенсимæ бафтауинаг æхцагæ ногæй хæдбарæй, куыстæттæгæй ист

разамонæг **Милдзыхты Аслан**. Уæрæсейы территориал хъæуонхæдзардон куыстæтты кæй æххæст кодтой, пенсионæн уæлæфтуан æхцагæ сæвæрыны рæстæг банымайынц фос-

дарынады, кæсагарынад æмæ зайæгойты къабазты æххæстгонд ахæм куыст. Æххæст номыгъдмæ хуыныц 500 дæсныадæй фыл-

кæнæ хъæуонхæдзардон артелты куысты æмгуындтæ хъæуон стажы бахынцынц. Æртывазон стажмæ бахæссынц канд хъæуон хæдзарды куысты æмгуындтæ нæ, фæлæ ма сывæллæттæм зылыны рæстæг, стæй аныойагъд æмæ рынчын уæвыны æмгуындтæ дæр. Уымæй уæлдай, хъæуон хæдзарды куысты хæдфæстæ сæрмагонд æфсæддон операцийы архайды æмгуындтæ дæр кæд цыдысты, уæд пенсимæ уæлæфтуан æхцагæ бафтауыны фæдыл бар бæлвырд кæныны заман ацы æмгуындтæ банымайдысты (уымæ, ацы æмгуындтæ дывæр бæрцæй бахынцзысты).

Фæрстытæ уæм кæд баззадысты, уæд уæм ис 8-800-100-00-01 телефонæй Уæрæсейы Социалон фонды иумæйаг контакт центрмæ лæвар фудзурыны бар (УФ-ы Социалон фонды цагатирыстойнаг хайады линейны куысты фæтк: кыуырисæргæй чыппæрæммæ – 9:00 сахатæй 18:00 сахаты онг, майрæмбонты та – 9:00 сахаты 16 сахаты æмæ 45 минуты онг).

УФ-ы Социалон фонды цагатирыстойнаг хайады пресс-службæ

Ахуырад

Æнтыстджын æмæ фæзминаг – сæ архайд

Падзахадон бюджетон ахуырадон-хъомыладон профессионалон куыстуат «Гом уагыл Сæрмагонд профессионал училищæ» раздæр уыд æхсардæсæм профессионалон училищæ, фæлæ 2005 азы 22 апрелы йæ статус нвд æрцъд Цæгат Ирыстоны Хицауады уынаффæмæ гæстæг. Документы загъд ис: фæфылдæр, социалон æгъдауæй тæссаг уавæры чи ис, уыцы бинонтæ æмæ сывæллæтты нымæц, социалон сидæрад, стæй, скъолайы ахуыр кæнын кæй нæ фæнды æмæ хатæгæрд (бродяжничество) чи кæны, ахæм æнахъомты нымæц. Хæлпæрæс æххæстгонд цыд Федералон закон «Æнахъомты барадхалдтытæ æмæ æнахъомты профилактыкæйы системæйы бындур»-ы фæлгæты.

Уæдæй нырмæ Михайловскы хъæуы йæ куыст æнтыстджынæй кæны гом уагыл сæрмагонд профессионалон училищæ. Ныртаккæ ам ахуыр кæны 50 ахуырдауæй фылдæр, сæ кармæ гæстæгæ – 14 азæй 18 азы онг. Чызджытæ æмæ лæппутæн сæ бон у æрмæст астæуккаг ахуырад райсын нæ, фæлæ ма зæрдæмæдзæуæг цыппар дæсны-йады дæр – хæринаггæнджы, парикмахеры, маляры, халсартæмзилæгджы. Ис дзы нырыккон домæнтæн дзуагдæттæн æрмæдзæтæ, æмæ дзы ахуырдаутæ зæрдиагæй архайынц фæсурокты, сæ рæстæг

ныл. Сæ размæ æвæрд хæстæ æууæнджынæй æххæст кæнынц. Фарнахæссæг адæймагтæ сты, зæгъгæ, куы зæгъæм, уæд рæддид нæ уыдзæн, уымæн æмæ сæ зæрдæйы хæрмдинад сывæллæттæн æнæвæгъуæй дæттынц. Сæ ахуырæй уæгъд рæстæг сын саразынц экскурсиятæ, зонгæ сæ кæнынц нæ адæмы хъæздыг историимæ, республикайы æнæматериалон хъæздыгдинадтимæ, фæдзæхст бынæттæмæ. Афтæ, æрæджы абалц кодтой Мамысонмæ, рекреацион фæлладуæдзæн комплексыл æрзыл-

пайдайæгæй æрвитынц. Ис сын хорз уавæртæ физкультурæ æмæ спортæй архайынæн дæр.

Кæй зæгъын æй хъæуы, ам цы сывæллæттæ ис, уыдонмæ уæлдай цæстдард хъæуы, уæзын, бамбарын сын сæ миддуне, æмæ ууыл сæхи хъарынц ахуырадон кустуаты специалисттæ. Æнахъом барадхалджытæ, зæгъгæ, искай дзыхæй куы схауы, уыд сын тынг хыг вæййы. Сывæллон ацы дунемæ сыгъдæгæй фæзыны, æмæ йæ хысмæт арагъæ у, йæ алыварс чи ис, уыдонæй. Уарзондинад, уæлд æмæ цæстдард хуаг сабитæ, зæгъгæ, растдæр уыдзæн. Æмæ, уый æмбаргæйæ, училищæйы коллектив архайы, цæмæй, сæ дарддæры цард у æхсæнадаг пайдайæг, раст фæндагыл ацæуой.

Падзахад сыл аудын, днууæ азы разæй сын сæ ахуырадон корпус бындуронæй сцалцæг кодтой. Куы йæ байгом кодтой, уæд сæм æрцъд РЦИ-Аланийы ахуырад æмæ наукайы министр **Альбегты Элæ**, æрзылд хатæнтыл, цалцæджы хæрхъæддзинадæн бæрзонд аргъ скодта, зæрдиаг ныхас ын бацайдаг ахуырдаутимæ.

Арахæрæзонцън училищæмæ пæлылцæйы кусджыты, сæрмагонд æфсæддон операцийы архайджыты, ветеранты, медицинаон кусджыты. Кæй зæгъын æй хъæуы, зæрдæйæ-зæрдæмæ ныхас сæм рауайы патриотизмыл, æхсæнады хикуыд дарын хъæуы, кæрæдзимæ ахастдинадтыл, наркотиктæ, тамако, хъæбæр нозты æппæрцæгæ фæстуджытыл. Фидаркæндты тыххæй закон цавæр дзуапп домæ йæ саразджыгæй, уый тыххæй сын бамбарын кæнынц Горæтæгон районны мидхуындагты хайады кусджытæ.

2025 азы кæрон училищæйы директорæй снысан кодтой сæрмагонд æфсæддон операцийы ветеран **Хъаныхуаты Сергей**. Ацы æрыгон нæлгоймаг тохы быдыры цы сгъыхтæдзæдтæ радыста, уыдоны тыххæй кæрд хæрзизуæгæй хорзæхджын æрцъд – майдантæ «За отвагу», «Ветеран СВО» æмæ æндæртæй. Уыдонмæ ма бафтыд майдан «Ирыстоны намысæн» дæр.

Сæрмагонд æфсæддон операции куы райдыдта, уæд Сергей йæ «Фыс-мæртæу фæтагъд кодта тохы быдырмæ. Афæдз æмæ 'рдæг службæ кодта фронты раззаг хæхы ныббурстыты бригад «Ветерантæ»-йы рæнхъыты, архайдта Авдеевкæ æмæ Бахмут райсыныл уæззау тохы.

Йæ 'нæиздинады уавæрмæ гæстæг, сæхимæ куы ссыд, уæд ахуырадон программæ «Ехсарджын Ирыстон»-ы æнтыстджынæй бацархайдта æмæ проектты финалмæ рацъд. Йæ разамонæг уыд РЦИ-Аланийы ахуырад æмæ наукайы министр **Альбегты Элæ**.

Сергейы фæлтæрддинад ахъæз у училищæйы ахуырдауты хъомыладон куысты, уый сын у дæнцæг æл хуындагæй дæр – ахуыр сæ кæны бæрзонддинадыл, фидар уæвыныл. Йæ фарсмæ æнгом лæууы педагогон куысты ветеран, директоры хæдывæг хъомыладон куысты **Коккоиты Маргаритæ**. Училищæйы ахуырдаутæ архайынц, куыд районы, афтæ республикон конкурстæ, фестивалтæ, æркастытæ æмæ спортивон ерысты. Æмæ, алкæддæр фыццагты рæнхъыты кæй вæййынц, сæм иудадыг æфсæддон куыст кæй цæуы, уымæн ис бирæ æвдисæндæртæ. Се 'нтыстдинадтыл дзурæг сты æнæкæрон бирæ кубоктæ, майдантæ, грамотæтæ, кадзы гæххæттытæ...

Абон Хъаныхуаты Сергей æмæ Коккоиты Маргаритæ уæхскузæй архайынц сæ бæрыгонд сабиты цардмæ фылдæр рухс ахорæнтæ бахæсс-

ГАПБАТЫ Алетæ

Куыг куыстон Нарты кадджыты нывтыл

1948 азы Цагат Ирыстоны рауагъады мыхуыры рацд уырыссаг авзагыл «Нарты кадджыты» чыныг Хъулаты Хъуыбаддзы раздзырдима. Уычы чынджы рацд авдисан у, Цагат Ирыстоны АССР-йы фаллойганджытан Ленин-Сталины партийы разамынды фэрцы сә культура ама сә истори барзонд кәй схызти, уымән.

Цагат Ирыстоны Нарты комитет стыр ахсджиаг куыст бакодта. Чыныгыл бакусыммә хуынд аерчыдысты Ирыстоны хуыздәр кадәггәнджытә, ахуырадон куджытә, фысджытә, нывгәнджытә, рауагъады куджытә, мыхуыры куджытә ама иннәтә. Мәнән хәсгонд уыди Нарты кадджытән нывтә скәнын, ама ахорәнтәй сарәзтон 12 баныхсгә нывтәй уәлдай, 27 чысыл ныы циклон текстән, титулән, кадджыты райддәйтә ама кәрон-бәттәнтән ирон адәмон стилмә гәсгә. Җз стыр бузыг дән Цагат Ирыстоны разамонджытәй, мәнән мә рагон фәндтә ама бәллиц – нывтәй Нарты равдисын ама Нарты кадджытыл бафәлло-лон кәнын чи сәххәст кәнын кодта.

Мыхуыры загъдәуыди, текстыл цы стыр куыст аерчыди ама чыныг рауадзынлы цы бирә тыхтә бахардз ис, уый тыххәй. Мән, куыд Нарты кадджыты нывгәнджы, фәнды цалдәр ныхасы зәгъын мәхи куысты тыххәй. Раст зәгъгәйә, кәцы-фәнды адәмы фольклор: агъдәуытә, таурәгътә, зарджытә ама аңдәр-тә ны кәнын уыди кәд-дәриддәр нывгәнджы сфәлдыстадон уәззәу хәс. Уычы хуыддәжы-канд нывтә кәнын ама ахорәнтәй арахсын нә, фәлә ма алы кадәжы-стиль дәр, куыд амабәлы, афтә равдисын хәуы, ома, хуамә нывгонд уа, цы адәмыхатты кадәг у, уымә гәсгә. Уый тыххәй та нывгәнгә хуамә бәс-тонәй зона игъуыды за-маны истори, царды уа, дарәс ама, сәйрагдәр та, кадәг цәй фәдыл у, уыдәттә.

Уәлдәр кәй ранымад-тон, се 'ппәт уыдонлы куыста иу адәймаг нә, фәлә фәлтәраәй-фәлтәрмә бирә нывгәнджытә ама ахуырад ир-тасджытә. Гьә, афтәмәй нывгәнгә иә разы вәйиы бирә фәндтә ама фәлвараәнтә иә дарддәры куыстән. Ахәм авдисәнтә ис уырыссаг аивады. Уым таурәгъон бәгъатырты, куылбадәг устытә, дәлимонтә ама аңдәрты нывтә кәнын куыстой хуыздәр нывгәнджытә ама сә равдис-той канд аив ныты нә, фәлә ма ахорәнтәй конд нывты дәр. Ахәм нывгәнджыты уырыс-саг аивады уыдысты В. Васнецов, И. Билибин, М. Врубель, В. Поленов ама иннәтә. Адәмон сфәлдыстады хуызгәтә кәй сахуыр кодтой, уымә гәсгә сын тынг фехуы-сы сты уырыссаг адәмон аргауытә ама аңдәр-тә. Кәй зәгъын аы хәуы, Октябры революцийы агъоммә Ирыстоны ссә-рән нә уыди ахәм адә-мон сфәлдыстады хуыз-гәтә, хьаххәддә чи нә чыдысты, агәртәмәй ма хуыдыддә дәр нә уы-дысты. Царизм талынды дардта, ссәстә ама аф-хәрдта адәмыхәттыты, мәт нә кодта адәмон культураы хуызтә ра-вдисынл ама, цы адә-мты басаста, уыдоны на-цион сәсгом агъатыраәй иә кьхәты бын кодта. Нывгәнгә иә иәхицән хуыды адәмы 'хәннәм-цәуын ама уым агу-ры. Җз Дәәуджыхәуы реалон ськолайы куы ахуыр кодтон, уәд махән, ахуыргәнинагтән, уы-рыссаг авзәг ама ли-тератураы ахуыргән-джытә нә зонды уагътой адәмон аргауытты, зар-джыты, уыци-уыциты, тау-рәгъты ахадынзинад. Мах-иу сәрды улафты рәстәддә куы ацдыс-

тәм нәхимә, ама-иу куы 'рыздәхытәм фәс-тәмә, уәд нә ахуыр-гәнджытән ләвәрттам, хәддәртты-иу цытә ба-куыстам, уыдон. Литера-турәйы ахуыргәнджы-тә ахәм фәрәзәй кәй кусын кодтой, уый мах бар-әнәбары куыстыл афтауын кодта, ама нә сәрызонд хәддәг кодта адәмон сфәлдыстадәй. Уычы куыстытәй нын фәстагмә бирәтә ныв-тә аразынән сәбәззы-дысты.

Адәмон таурәгътимә бәзонгә дән мә саби-бонтәй фәстәмә. Мә зәрдыл аерфты ахәм ныв. Дыгур. Дур-Дуры хәуы. Рагон даргъ уаты бадынц уәздәттә. Арты фарсмә — хистәрты кьорд, кьулгәрон фәси-лвәд куыд хистәраәй ләу-уынц, уыдонән бар нә уыди хистәрты ныхасмә дзырд апарын, фәлә-иу аермәст ағәдзур-гәйә хуыстайккой сә ныхасмә. Култыл тыбар-тыбур кәнынц сыгзә-риндон ама аэвистдоны тылд хәцәнгәртәтә. Җн-цад бадәг зәронд ләгтә ама ағәзмәлгә ләу-уәг фәсивәды сыг-зәрин ама аэвистсәр бәрцытә, хьаматә, да-мбацатә аерттыбын...

Зәронд ләг иә фән-дыр сифтындзы, фидар ама аэуәнкдхын хә-ләсәй хьырын райдайы иә фәндирәй. Иә цагъд хуысы сабыр ама фәл-мәнәй.

Кадәггәнәг цы арф хуыдытә фәзәгъы, уый райдайы афтә: «Фә-хьәр, зәгъы, кодта Нарты Сослан Җртә Нартмә: «Абон майрәмбон, иннә майрәмбонмә Уазайы Хохмә, Хьазән фәзмә чи нә рацәуа, уымән тыххәй иә хәдзарәй ра-хәдсытәм иә кьаннәг ләппуы».

«Ныкуыдта, зәгъы, Албеджы фырт чысыл Тотрадзы мад иә авдә-ны уәлхьус: «Нә мыг-гаг фәсәфти, Сослан аы зоны, нә хәдзарәй зә-ронд Албегәй дарддәр кәй никәмән ис ацә-уәи Хьазән фәзмә, ама Сослан сфәнд кодта Ал-беджы мыггаг сыкьуынын иә рагон масты тыххәй».

Уәд, зәгъы, иәхи ай-вәзта чысыл Тотрадз иә авдәны ама загъта иә мадән: «Райхал мын ма авдәны бәттәнтә, аэз мәхи арәвдз кәлон Хьа-зән фәзмә ацәуынмә».

Ноджы та тынгдәр нык-куыдта мад: «Кәдәм цә-уыс, мә кьона, нырма дә хуымыз дә дзыхәй куы кәлы, уәд, Сосланыл дәхи куыд барыс».

Уәд, зәгъы, чысыл Тот-радз иәхи айвәзта, ама авдән ныгъәләнәтә и. Иә нывәзәнны фәйнаг Сау хохмә фәхаудта, иә быны фәйнаг та Урс хохмә фәхаудта. Җмәс рагәпп ласта Тотрадз иә фидар кьхәтыл, иә мады армә фәлпәрәста ама та иә фәстәмә иә домбай кьхәтәй рацахста ама иә зәхмә аерхауын нә бауагъта».

«Нарты куыд»

уәдәгс рагәй нәл сты, фәлә уәлдәр уыдысты кадджын, куыд Нарты кад-джыты дәнны зонджытә, афтә. Ахәмтә сты Сау-латы Дзәрәх, Бәзиты Саулох, Дауиты Дукундр. Уыдон мын уәд адәмон таурәгътә мә сәры-магъзы ныфидар код-той. Уый фәстә мәнән мә сәнттә уыдысты, цәмәй хәхтәм ацыда-ин, адәмон таурәгътәм хуыстайн ама сә ныф-ыстаин. Афтә сабыр-гай хорз бәзонгә дән Нарты кадджытимә. Фәлә, таурәгъгән-джытәм хуысгәйә, ныфыссын уый — иу хуыддаг, дыккаг та — Нарты хьайарты хуызтә нывтәй равдисын, ама сфәлдыстады са-гьасты баыцдән.

Уый уыд афтә. Ленин-град нывдәсныи ады академиямә мәхи цәттә-гәнгәйә, сфәнд кодтон «Нарты куыд»-ы эскиз раттын. Сныв кодтон куыды бадәг бирә ирәтты цуххьаты мидәг хьаматимә, уыдоны 'хәннә та астауәй фынгыл ка-фыдысты Нарты хьайар-тә. Мә куыст куы раттон академияи инспектор Беляковичмә, уәд мәм уый аәнәуәнк каст аербакод-та ама мәм ратта ахәм фарста: «Емә уый та цию? Җрра фесты аыи цы, фынджы уәлә цы кафынц?» Нывкәнынады академияи инспектор Белякович ныхәстә мә ахәм са-гьасы бацәуын кодтой, ама загътон мәхицән, Нарты сныв кәнын аң-дон хуыддаг нәу, ама иын ныцы хатын, адәмон сфәлдыстад нывдәсны-и ады аивады куыд равди-сын хәуы, уый, зәгъгә. Сфәнд кодтон, Нартыл мауал кусын, цалынмә уычы дәнсныи адыл нә сахуыр уыдан стыр ныв-гәнджыты амындай, уәд-мә. Нарты равдисынән мын фәндаг бацәмыдтой, уәлдәр кәй кой ракод-тон, уычы нывгәнджытә: Васнецовы, Билибины, Врубелы, Поленов ама Рерихы конд нывтә. Мәхи цәстәй фәдтон, уыдон

«Ацәмәз уадындыл цәгъды»

карджын адәмы рагон ағъдәуытәй, дарәсәй, хәцәнгәртәй ама аң-дәртәй. Уычы рәстәддә Дзәәуджыхәуы Красно-ярскы уынджы цардысты ама куыстой саргьәнд-джытә, топпараджытә, аерхуыгуырдтә, зәрин-гуырдтә. Сә дәнсныдәр-тимә сын бәзонгә дән, бирә цәуылдәрты са-хуыр дән ама ма ағәр-стәмәй сә алыхуызон арәзт ама аэвистдоны тылд хьаматә дәр фәд-тон. Уыдон хуындысты «ирон», «кәсгон», «дагы-стайнаг» ама аңдәртә хәххон адәмты мыггә-тәй. Орнамәнтә сахуыр кәнын ама мын техни-кәйы тыххәй ағәххән лекцитә кастысты. Арах-иу сәм ссардон рагон нывәфтыд хуымацәтә ама хотытә — ахсар-гәрдтә, згьәр худтә, тахьатә сә рагон хуызти-мә, агәртәмәй ма-иу керамикә дәр, асәг-иу сә фылдәр хай — да-гыстайнаг — сә куыр-дадз уыди хуымацәтә,

зәрджытә зонәг ама, иә ләппуы бонтә рә-гьаггәстә ама фы-йәуытәмә чи арвыста, уычы кадәггәнгә Хуы-бадты Сосланәй. Җз аы уый ныхәстәй фыццәг хатт кәрәй-кәронмә ныфыстон. Фәстагмә иә баххәст кодтон ды-гурон аңдәр кадәггән-джыты хуызтәй. Зәгъын хәуы уый, ама, фыййау Ацәмәз дыгурон хуы-зы куыд уыдис, афтә нә уыди ирон хуызы. Ироны Ацәмәз аэвдист цәуы бәстонәй.

Паддзахы цензурә мын мә «Дигорон кадәнгитә» аст азы бәртц хьизәма-рәй мардта, ама сә уәд аэз мәхи хардәй ным-мыхуыр кодтон Шуваалы типографийы, нывтә дәр сын скодтон мәхәддәг. Уычы чыныджы кьхыфист цензурәмә ләвәрд аер-чыд 1902 азы, мыхуырма та иын бар ратта аермәст 1910 азы. Уычы хуыддаг аэвдисән у, царизм цас «аудыдта» иә цагьаргонд адәмы фольклоры рай-тынгыл, уымән.

1914 азы нывтә скодтон Нарты аңдәр кадджытән. Мә фәнд уыди, цәмәй уыдон дәр рауагътайн ахәм чыныгәй нывтимә, фәлә мә бакьуылымпы кодта дүнон хәст. Җр-мәст Советон хицауады рәстәддәжы мын фадат фәци Нартыл куысынән.

1926 азы ныфыстон «Нарты куыд». Ууыл дзәвгәр фәкуыстон. Иә ныв кәнын куы сфәнд кодтон, уәд мәхицән хәс сәвәрдтон, цәмәй типтә ссардаин адәмы 'хәннә. Уырысы ныкәны-нады хуыздәр дәннытә Иванов, Репин, Суриков, Васнецов ама иннә-ты нывтыл кусыны хуыз мын тынг фехуыс ис. Мә дарддәры куыстән рат-тон Нарты сәйрагдәр хьайарты нывтә, суанг Хуыртмәгәй Батрадз мә. Гьә, уый тыххәй мә дарддәры куысты мидәг архайдтон ууыл, цәмәй равдыстайн Нарты хуызтә уычы ныв. Хуызтә ра-вдисынл архайдтон, Нар-ты кадджыты сә адәм

стыр цыргьәнгән дуртә ама аңдәртә. Җрхуы, аэвист, афәсәйнаг, хә-дәрмәг, — уыдәттә-иу мә ма хуыдыты аха-стой рагон Нарты заманы бәстәм, уым уәларвон куырда Куырдалагон иә куырдады Нарты Батра-дзы сәвста.

1910 азы та аэз ногәй сфәнд кодтон Нартыл бакусын. Уычы рәстә-ддәжы нын фадат фәци нывгәнджыты кьорд сара-зы, уырәдәм баыдысты бьанәттон нывгәнджыты, ныкәнынады ахуыргән-джытә ама аивад уәрз-джытә. Махән нә кьухы бафтыди ам равдыст са-разын. Уым аэз равдыстон, фыццәддәжы, Нарты Сосланы, Уырызмәг ама Хәмыцы. Уычы аз мы-хуыры рацды мә фыццәг чыныг дыгурон диалектыл «Дигорон кадәнгитә».

Нывтә иын скодтон мә-хәддәг. Сәйрагдәр бьнат дзы ахта нарты Ацәмә-зы кадәг, уәд фыццәг скодтон нывтә Нартан, Ацәмәзы кадәгән. Иә зәрагән ис иәхи ис-тори. 1899 азы мә фыд куы амаарты, уәд ын иә гәххәттыты ссардон уы-рыссаг шриффтәй фыст «Ацәмәзы кадәг». Уычы фысты уыдис аермәст, афтә загъд кәм цәуы, ама Ацәмәзы уадынды цагъд ама зардәй аердз райхьал вәйиы, уычы бьнат. Уычы зарәджы хай-иу арах фехуыстон Дыгуры мә сабибонтәй фәстәмә, фәлә аэз уый ағьхәл нукуы уыдтән, ама стыр эпикон уац-мысы чысыл хай у. Уый та фәстагмә профес-сор Абайты Васо схуыдта «Нарты кадджыты нал-хуыт-налмас». Уычы зар-рәддәжы уый иә чыныг «Ирон эпос»-ы ағхәстәй ратта дәрләнхьон тәл-мацәй. Уый фәстә уычы зарәг аэз ағәххән кадә-гәй фехуыстон адәмон

куыд аэвдыстой, афтә. Се 'ддаг хуызмә гәсгә урсацәхьджын Уырызмәг уәнгты кондәй уыд аер-иу ләппуы хуызән. Нар-ты Сосланән уыд фә-ртән уәнгтә ама нарәг астау. Зәххыл-иу куы хуыссыди, уәд-иу тәр-хуыс алыгды зәххәй иә уәнгты 'хәннә. Нарты Ба-традзы цәстытә-иу абар-стой сә асма гәсгә ку-ыройы фыдтыл ама сә аэвдыстой аңдонхуызәй. Иә фыд Хәмыц уыди бурзацәхьджын. Уый иә зондджын, хиуылкәгә, рәстдзәвин ама рәдәу афсымәр Уырызмәгәй хицән кодта, рог зондыл хәст кәй уыди ама аэз кәй устыты фәдыл кәй хатти, уымәй. Нарты Де-денәддәжы фырт Арахцау аэвдыст уыдис ахәмәй: «Дардәй аербәссәста урс мигь, иә сәрты тахтысты сау халәттә, уый нәу мигь, фәлә у Нарты Де-денәддәжы фырт Арахцау иә урс бәхыл, иә сәрма сау халәттә нә тыгуыр кодтой, фәлә тахтысты иә бәхи цәфхаддәй аер-паргә кьуыбәрттә ама, сау уаццарау, иә кард сау зәхх хах кодта, уый ағ-хәссыд иә уәлә ауыг-дәй суанг зәхмә». Иннә хуызы Нарты Сослан аер-ыст уыди Нартаы уәйыг Мукарайы зәххыл ағхор-маг хьом хызынмә, уый фыййауы хуызы аэвдист цәуы афтә: «Сослан-иу барәй иә пәләзы бын бамбәхәста иә 'хсаргард ама иә фаттә, иәхәд-дәг та-иу иәхи мәгуыр фыййауы хуызән акодта».

Нарты Сырдонны ты-ххәй загъдәуы: «Сырдон иә стыр рихиты бын бам-бәхәста дьууә тахынджы ама-иу иәхи афтә аэв-дыста, цыма-иу иә 'вза-гәй астәрда иә салд ри-хитә, уый та-иу тахынаг астәрда», кәнә Нар-ты Сырдон уыд «коса», ома иын зәчәтә нә уыди, фәлә уыди стыр рихиджын...

Кадджыты мидәг уәлпәт хуыз аэвдисәнтә хуамә аэвдист цәуы уычы фәлгонцтәй, уымән ама Нарты хьай-тарта афтә аив аэвдыст цыдысты.

Хохы Дыгуры мын амыд-той Нарты Сосланы зәп-падз Мәхческмә хәстәг Мәцутәйы. Уычы ран уыди аэвдичиу стыр стәг. Бьанәттон цәр-джытә иә хуыдтой Нар-ты Сосланы стәг. Ныв-гәнгә уымә гәсгә Сос-ланы ныв кодта стыр егьау нәртон ләгәй. Аф-тәмәй дәсгай азы дәр-гы мә сәр хуыдытәй дзәг кодта, зәгъгә, Нар-ты Сосланы цы хуызәй равдисон ныв мидәг. Куыст уыди дәрвәттин, фәлә кадджын, ама фәстагмә аив рауади.

Җрыгон нывгәнджытән уычы хуызәнәй сә бон у зонын, куыд ағьдау-әй аэвзәрдысты Нар-ты нывтә. Зәгъын ма хәуы уый, ама, рагон скифтә, сәртәттә ама аланты уәләгәрәс са-хуыргәнгәйә, Уәрәсәйы хуусары алыхуызон архе-ологон ахуырады руаджы мын фехуыс ис, эпосы цы зын раиртәсән бьанәтә уыди, уыдон бәзоннән. Мә ләппуы карәны куы уыдтән, уәд-иу, адәмәм арах афгәтәйә, уыдон канд ирон аәдәрттәм нә, фәлә куәсә адәм-мә дәр, стәм ссәрән чи уыдис, ахәм рагон дзәу-мәттә. Мәнән фадат фәвиц хәцәнгәртәтә — згьәрджын рон ама ахсаргард Магкоты Хаз-бийы хәдзарты Цыколайы хәуы фенин. Раджы за-маны уацйаргәты цы рә-хьәй бастой, уый та — Акьотәм, Чырыстонхәуы згьәр худ аэвдистдоны тылдәй — Гайттанәм Куырттаты комы, фаттә, аердынтә, аэвист доны тылд сәртәтә. Цыколайы Цәриктәгәй иу хәдзартә аэз сныв кодтон рагон за-маны рәстәддәжы хәдза-ры аерхуы дзәуама — ахәм формәйә арәзт уыди, ама аңдәр ран ахәм нукуы разынды, агәртә-мәй ма Дагыстаны дәр.

Җз нә дзурдзынән аер-хуы агты тыххәй, уыдон-иу алы хатт дәр уыдысты Дыгуры дәр ама Уәл-ладжыры кәмтты. Гьә, уы-дәттә се 'ппәт уыдысты нывгәнгәнгән хорз аер-мәг, цәмәй Нарт аэвдист аерчыдаиккой сә царды уагмә гәсгә: аэз дәр «Нарты куыд» ныффыс-тон уымә гәсгә. Уычы нывән ма уымәй уәл-дай райстон хохы Дыгуры Мәхческы хәуы рагон зәронд хәдзәртты архи-тектурон мотив, уы-доныл цыдис 200 азтә. Цәвиттонән райсәм Мәхческы хәуы Дахь-ойты Дикьойы хәдзәр ама Задәләсчы хәуы 1890 азы. Цәдджындз-тыл валютәтә нывгонд уыдысты фыры сыкьаты хуызән.

Мә ныв «Нарты куыд»-ы Сосланы кафт аэвдисы, Сослан ама Чәләхсәр-тәг бьщәу кафт кәм кә-нынц, раддәр — фынгыл, стәй та — кәхцыл, уычы бьнат. Мәнән фадат фәци мәхи цәстәй фе-нын ахәм бьщәу кафт. Иуән иә сәрыл — бәгә-ннәйә дзәг кәхц, ама-иу дзы уый кафгә-кафын иунаг аерта дәр нә акалдта, аннә та сгәпп кодта фынгмә, уымән та-иу иә сәрыл уыды-сты хьәдын кәхытә нә, фәлә бәгәннәй аэвтә, стәй та-иу фынгәй зәх-мә рагәпп кодта, иунаг авг дәр-иу дзы нә аху-даид. Ахәм хәртәрәст кафтытә-иу кәддәрид-дәр уыди Ирыстоны фә-сивәдән. Уыдон-иу сә сәрмагондәй нә ахуыр кодтой. Гьә, уычы ирон фәсивәды аэвзгьд кәфтытә фәнгәйә, мә зәрдыл аерфтыди «На-рты куыд»-ы мидис ра-вдисын, уымән ама уый Нарты кадджыты тектмә хәртәвәхх ләууыди сә куыдтәм гәсгә. Цәс бәстондәр зонгә кол-тон Нарты кадджытә, цас фылдәр бьндуронәй ахуыр кәнын райдыд-тон зәронд цард ама иә 'гьдәуәтә ама Иры-стоны царды уаг, уылас мә сәрызонды арфдәр ныххьыст ахәм зонда-хәст: Нарты эпос у ирон адәмән сәхи сәрмагонд сфәлдыстад, ләмбынә-гәй дзы аэвдыст аерчы-ди сә игъуыды истори. 1940 азы Хуусар Ирысто-ны паддзахадон рауагъад мыхуыры рауагъта чыныг «Нарт» аэвдзәвгәты хуы-зы. Уырләм баыды мә 23 нывы. Иу цикл дзы аэвдист аерчыди рагон Нартаы Уәрхәг ама иә фырт-ты агъоммәйә Андияты Барисы тектмә гәсгә. Мән уычы рауагъды дәр бирә кусын бахьуыди ног фәлгонцтә равдисы-нл Нарты райдайәнәй суанг Нарты сәфты онг. Уырызмәг, Сатана, Сос-лан, Батрадз, Сырдон ама иннәты фәлгонцтә аэвдыстон, «Нарты куыд» куыд уыди, афтә, цәмәй мә уәрзон Нарты хьайар-ты фәлгонцтә дарддәр сә нывты хуызәй иппәд ма 'рчыдаиккой.

1946 азы Цагат Иры-стоны АССР-йы Нарты хи-цауадон комитет мын ба-хәс кодта нывтә скәнын, уыдон ныр раыдысты «Нарты кадджыты чыны-джы». Җз мә дәс ама дьууиссәдз азы ныкә-нынады куысты бацар-хайдтон уычы хәстыл, — райдианы цы сфәнд кодтон, уыдон адәмы рагьмә рахәссынл ама, кәд мәнән мә бон бацис ирон адәмы Нарты эпосы тых ама хьомыс иу чысыл уәлдәр равдисын, уәд уый ты-ххәй аэз итгәг бузыг дән Цагат Ирыстоны АССР-йы хицауады сәргләу-джытәй, мәнән ирон адәмы Нарты эпосы стыр мәсыгмә дур бавәрыны фадат чи ратта.

ТУГЪАНТЫ Махарбег, Цагат Ирыстоны АССР-йы адәмон нывгәнгә «Рәстдзинад»-ы архивәй

Юбилей

Фысджыты цæдисы сæргары кагæн

Ацы бонты йæ юбилей бæрæг кæны РЦИ-Аланийы Фысджыты цæдисы правленийы сæргар, литературæиртасæг, филологон наукаы кандидат, Цæгат Ирыстоны Хетагкаты Къостайы номыл паддзахадон университетты доцент, УФ-йы æмæ РЦИ-Аланийы культурæйы сгуыхт кувæг ХОЗИТЫ Барис.

Æрæджы йæ райгуырдæн хъæу Расветы разамынд æмæ цæрджытæ, Æрыдоны районы бынæттон администрацийы бæрзонд куджытæ, нæ республикæйы сфæлдыстанон интеллигенцийы минæвæрттæ æрбамбырд сты хъæуы Культурæйы хæдзармæ. Ам арæст æрцыд Хозиты Барисы сфæлдыстанон изæр «Зондджын æмæ цæстуарзон хистæр». Ирон литературæ, журналистикæ, зонад æмæ аивады рæзмæ Барис йæ уд æмæ зæрдæйы хорзæхтæй, цæстуарзондзинадæй цы ахадгæ æвæраен хæссы, уыи тыххæй сфæлдыстанон изæры сæ хуыдытæ æмæ зæрдæйы фæндиæгтæ загътой РЦИ-Аланийы Фысджыты цæдисы правленийы сæргары хæдживæг, зындгонд прозаик Цомартаты Изæтбег, журнал «Мах дуг»-ы сæйраг редактор Хетагкаты Оксанæ, газет «Рæстдзинад»-ы бæрзонд редактор, поэт Касаты Батрадз, сæрмагонд уацхæссæг Баскаты Уырызмæг, Дзæуджыхъæуы Центрон библиотекæйы хайады сæргълæууæг Дзугаты-Мурасты Риммæ.

Æрыдоны районы бынæттон хиуынаффæйады администрацийы сæргълæууæг Мæрзаты Владислав та юбилейон изæры архайджытæ æмæ уазджытæн æхсызгонæй фехуысын кодта, Хозиты Барисæн, зонад æмæ литературæйы йæ ахадгæ сгуыхтдзинæдты тыххæй лæвæрд кæй æрцыд Æрыдоны районы кадджын гражданы ном, æмæ йын ратта йæ æвдисæндæр зæрдылдарæн лæваримæ.

Зындгонд литературæиртасæджы юбилейы агъоммæ Бæстæзонан патриотон клуб «Райгуырдæн бæстæ»-йы сæргълæууæг, историк, журналист, горæт Дигорайы Цæголы Георгийы

'взонджы бонтæй абоны онг. Йæ хъæппæрис æмæ цæстуарзон амындæй музей æмæ библиотекæйы арæст æрцæуы тематикон изæртæ, фембæлдтытæ æмæ равдыстытæ.

Юбиляры тыххæй сæ хуыдытæ æмæ зæрдæйы фæндиæгтæ загътой Æппæтдунеон æхсæнадон эмæлд «Аланты Ныхас»-ы комитеты сæргар Бургалаты Заремæ, Барисы æмкуронтæ, поэттæ Хадыхаты Фатимæ æмæ Хохойты Энвер, РЦИ-Аланийы Национ музейы хайады сæргълæууæг, зындгонд историк Козаты Петр, Дзæуджыхъæуы Центрон библиотекæйы 1-æм хайады сæргълæууæг Мысыкаты Разитæ, юбиляры номыл йæхи фыст аив æмдзæвгæ бакаст Хетагкаты Къостайы номыл ирон литературæйы музейы хистæр зонанон кусæг Цуырбаты Сергей, Тæбæхсæуы Балойы номыл Ирон академон театры артистæ, РЦИ-Аланийы адæмон артисткæ Цырыхаты Розæ, курдиатджын нывгæнæг Асаты Аллæ.

Цæгат Ирыстоны паддзахадон филармонийы ирон адæмон музыкалон инструментты оркестры музыкант Георгий Степанов та фысымтæ æмæ уазджыты зæрдæтæ барухс кодта йæ фæндыры аив зæлтæй.

Хозиты Барис йæ раныхасы радзырдта йæ цард, зонанон æмæ сфæлдыстанон бирæвæрсыг архайды цымыдисагдæр цауты тыххæй.

Сфæлдыстанон фембæлд-изæрмæ сæрмагондæй Хетагкаты Къостайы номыл Ирон литературæйы музей æмæ библиотекæйы куджытæ бацæттæ кодтой Хозиты Барисы цард æмæ сфæлдыстанон æмæ æхсæнадон архайдыл дзурæг æрмæджыты мидисджын равдыст.

Юбилейон изæр саразджытæ æмæ уазджытæн мыггаджы номæй зæрдæ арфæтæ ракодта зындгонд журналист æмæ публицист, æхсæнадон архайæг Хозиты Петр.

ГАСАНТЫ Валери

Арфæ Александр Реутовæн

Знон РЦИ-Аланийы Хицауады Сæргары хæдживæг Александр Викторы фырт РЕУТОВ сбæрæг кодта йæ æвдай азы юбилей, æмæ йын уыи фæдыл зæрдæг арфæ кæнæм! Ирыстоны цæрджытæ юбиляры зонынц йæ хорз хуыддæгты руджы нæ республикæйы фæрныгадæн, бирæ азты уæхскуæзæй кусы бæрзонд бынæтты, æмæ, кæмфæнды ма куса, алкæм дæр ирд фæд ныууадзы, йæхимæ бæрзондзинад исын зоны, уымæ, базæд хуымæтæг адæймагæй, æххуысхуаджы фарсмæ балæууы бахуаджы сахат. Республикæйы цæрджытæ ма йæ зонынц, кувд чиновник нæ, фæлæ, фыццаджыдæр, кувд диссиджы дæсны дохтыр, бæрзонд профессионал.

Абоны зын рæстæджы Александр Викторы фырт цы бынаты кусы, уым цæсгомджынгæй æххæст кæны йæ размæ æвæрд ахсджиаг хæстæ, æмæ йын нæ зæрдæ зæгъы фидар æнæниздзинад, биноты фæрныгад, ног æнтыстдзинæдтæ йæ бæрзонд бынаты. Хуыцаумæ цы бирæ хорздзинæдтæ ис, уыдонæй хайджын уæд!

Газет «Рæстдзинад»-ы коллектив

Турнир

Дигора æрбамбырд кодта æрыгон шахматистты

ЦАГОЛОВ Николай Александрович 17.07.1904 г. Дигора - 25.07.1985 г. Москва

Горæт Дигорайы уыд зындгонд советон ахуыр-гонд-экономист, не 'мæххон ЦЕГОЛТЫ Алыксандры фырт Николайы номарæн II Республикон гом турнир шахматтæй. Ерыстæм æрбамбырд сты æрыгон шахматистæ Касæг Балхъарæй, Мæххъæл æмæ Цæцæнай, Хуссар Ирыстонæй æмæ хъазыдысты фондз кары къорды.

Турнир райдайыны агъоммæ йæ архайджытæн экскурси скодтам зынгæрдæ революционер Цæголы Георгийы уыд, уæддæр ирд фæд ныууагъта историйы, йæ ном æрмæст музей нæ хæссы, фæлæ Дигорайы уынгтæй иу дæр, йæ бост та æвæрд ис горæты Намысы аллеяй.

Дарддæр турниры архайджытæ музейæ бацъыдысты районы Культурæйы галуанмæ. Шахматты «Быдыры» тохтæ рауадысты тынг цымыдисаг. Архайджытæ

равдыстой хорз цæттæдзинад, фæлæ алы ерысты дæр вæйы уæлахиздзаутæ, æмæ ам дæр тæрхонгæнджытæ сбæрæг кодтой хуыздæрты. Фыццаг бынæттæ бацахстой Челдыты Элиæ, Раббия Шаипова, Абу-бакар Шаипов, Имран Мурзабеков, Али-Булат Сулейманов; дыккаг бынæттæ – Арина Нагоева, Алия Харсиева, Хуссейн Цицкиев, Цехъойты Алан, Бæззаты Алан; æртыккæттæ – Айза Албакова, Козаты Александрæ. Тыбылты Алан, Хуыбиаты Лина, Раян Идрисов, Бекъойты Владимир, Амир Хакимов, Данияр Идрисов, Джельты Азамæт, Али Цицкиев.

Кадджын уавæры уæлахиздзаутæ æмæ призон бынæттæ бацахсджытæн

лæвæрд æрцыд грамотæтæ, майдантæ, кубоктæ æмæ æхцайы премитæ. Æнæрхуыдыйæ нæ баззадисты, призон бынæттæ чи нæ бацахста, уыцы чызджытæ æмæ лæппутæ дæр – раттам сын грамотæтæ æмæ зæрдылдарæн лæвæрттæ.

Ам фæнысан кæнын хъæуы, хæрзиджытæ турниры архайджытæн кæй снысан кодтой Цæголы Николайы фыртты Николай æмæ Алыксандры. Турнир саразыны фарстæ та сæхимæ райстой Цæголы Георгийы номыл историон-мемориалон хæдзар-музей æмæ Патриотон клуб «Райгуырдæн бæстæ».

ХЪАРДАНТЫ Тимур, Патриотон клуб «Райгуырдæн бæстæ»-йы разамонæг

Наркотикты ныхмæ

Фæсивæды бæллæхæй бахизынæн

Æрæджы бæрæг кодтам Наркотикты ныхмæ тохы дунесон бон. Амынд цау нымайгæйæ, Алагыры Центрон парчы сарæзтой наркотикты ныхмæ акци «Выбирай жизнь!».

Акцисаразджытæ: Фæсивæды, физикон культурæ æмæ спорты хуыддæгты комитет, «Фыццаггы эмæлд»-ы районы хайад, районы Фæсивæды социализацийы центр æмæ барадхъæххæнæг оргæнты куджытæ – сæ размæ сæвæрдтой адамы æргом царды æнæниз уагмæ аздахыны, стæй зногæдхæссæг ми-ниуджытæн кæрон сæвæрыны хæс.

Наркотиктæ адæймаджы организмыл æвзæрæрдæм кæй сахадынц æмæ наркотиктæй пайдагæнджытæ

арæх фыдракæндтæ кæй саразынц, акциий архайджытæ уыдæгты тыххæй бæлвырд хабæрттæ радзырдтой фæсивæдæн. Бирæты цард чи фехалы, акцисаразджыты хуыдымæ гæсгæ, наркомани нымæд у нырыкон дуджы ахæм тæссадгæр фæзындытæй иуыл. Царды зындзинæдтæй фæрвæзыны фæнд скæнгæйæ, иуæй-иуæг наркотиктæй пайда кæнын райдайыны, фæлæ амынд «фæрвæзгæн» арæх æгæр стыр аргъ бафидын бахъæуы.

Наркотикты зногæдты тыххæй хабæрттæ фыст кæм уыдысты, акциий архайджытæ адæмæн ахæм информаций сыфтæ байуæрстой.

Пъæлицæйы куджытæ уын уæ зæрдыл лæууын кæнын: 02 телефонæй (мобилонæй та – 102) фæдзурæг адæймагæн ис наркотикты æнæзакъон зилдхуы тыххæй хабар барадхъæххæнджытæн фехъуысын кæныны фадат.

ГЕЗЗАТЫ Зæринæ, Алагыры районы мидхуыддæгты хайады инспектор

РЕКЛАМАЕ, ХЪУСЫНГЕНИНÆГТÆ

Газет "Рæстдзинад"
хицæн адæймагтæ, кувæртæтæ, кооперативтæ, алыхуызон фирмæтæ, кинотеатртæ, клубтæ æмæ салонтæй асламдæр æргæтæй исы алыхуызон хъусынгæнинæгтæ – бæрæгбæттæ, кувæдтæ, чындзæхсæвтæ æмæ райгуырдæн бонты фæдыл арфæтæ, тæфæрфæстæ, мысæн бонты æрмæджытæ, рекламæ, уымæ – газеты радон, науæд та хæстæгдæр номыртæм.
КУСГÆ БОНТÆ – кувæрысæр, дыццæг, æртыццæг, цыппæрæм, майрæмбон (9 сахатæй 18 сахатæй).

25-67-03

Кладка каминов, мангалов, отопительно-жаровочных комплексов, осветительных печей под газ и под дрова.
Гарантия работы – 30 лет.
Работают профессионалы.
Тел.: 8-988-830-81-12 (Ирбек), 8-928-484-24-58 (Хамиц).

Номыры радхæссæг редактор – Гугкаты Жаннæ.
Дизайн: 1-аг фарсен – Гуыцъаты Зæринæ; 2-аг фарсен – Халиты Изæ; 3-аг æмæ 4-æм фарстен – Рубайты Нелли.
Корректортæ: 1-аг æмæ 2-аг фарстен – Кæлукты Фатимæ; 3-аг фарсен – Рæмонты Алиæ; 4-æм фарсен – Дзоциты Тæмарæ.

<p>"Рæстдзинад" цауы кувæры 5 хатты Газет уадзы РЦИ-Аланийы Мухуыр æмæ дзыллон коммуникацы комитет. Газет регистрационд æрцыд Бастдзинады, информацион технологитæ æмæ дзыллон коммуникацы къабазы архайдæм цæстдарды федералон службæны РЦИ-Аланийы управленийы 2023 азы 10 октябры (регистрацион номыр ПИ № Ту 15-00162)</p>	<p>Сæйраг редактор ФИДАРАТЫ Юрий</p>	<p>Сæйраг редакторы исæн уат – 25-96-27. Сæйраг редакторы хæдживæг: Бугаты Эльзæ – 25-63-19. Бæрзонд нымæрдæр: Гапбаты Алæтæ – 25-91-89. Сæрмагонд фарсты редактор: Сланты Аслан – 25-94-37. Шеф-редактортæ: Касаты Батрадз – 25-93-74, Абайты Эдуард – 25-99-33. Рауагды редактор: Гæззаты Фатимæ – 25-96-16. Сæйраг бухгалтер: Дойаты Ленæ – 25-94-19. Уацхæсджытæ: Саутæты Тамилæ, Татьяна Шеходанова (къамисæг) – 25-96-31, Баскаты Уырызмæг – 25-91-88, Гугкаты Жаннæ – 25-96-50, Дедæгкаты Зелинæ – 25-94-57, Хъойбайты Галина – 25-90-54, Хæмцъаты Морис – 25-91-92, Хуыбаты Ларисæ – 25-96-31. Сайты редактор: Хозиты Дæрæссæ – 25-90-54. Рекламæйы хайады сæргълæууæг: Бызыккаты Земфирæ – 25-67-03. Корректортæ – 25-93-36, компьютерон цех – 25-93-97.</p>	<p>Нæ газетæй ист æрмæгæй æндæр мыхуырон рауагдылайгонд кувæртæ, уæд хуымæ, æнæмæнг, бæрæггонд уа, "Рæстдзинад"-æй йæ кæй систой, уыи. Фыстæджытæ, кувæрыстытæ, къамтæ æмæ ныртæн рæцизи нæ дæттæм, стæй сæ автортæм дæр фæстæмæ нæ 'рвитæм. Газеты цы æрмæджытæ рацауа, уыдоныл бæрзонд хæссынц сæ автортæ. Рекламæ æмæ хъусынгæнинæгты тыххæй "Рæстдзинад"-ы редакци йæхимæ бæрзонд нæ исы.</p>	<p>Редакци, рауаглад æмæ типографийы адрес: 362015, РЦИ-Алани, г. Дзæуджыхъæу, Къостайы проспекты, 11. Мыхуырдæн цауы акционерон æхсæнд "Ирыстон-полиграфсервис"-ы Офсетон мыхуыр 1.88 мыхуырон сыфы. Газет цауы кувæры фондз хатты. Индекс 53901. Тираж 2181. Зака № 696. Мыхуырмæ хуымæ фыст æрцæуа – 18.00. Мыхуырмæ фыст æрцæуа – 18.00. Email: rastdzinad@mail.ru Сайт: www.rastdzinad.ru</p>
--	---	---	---	--